

مشخصات لایحه

دوره هشتم - سال دوم

شماره ثبت:

۳۲۶

شماره چاپ:

۷۵۳

تاریخ چاپ:

۱۳۸۸/۴/۳۰

نام دفاتر:

مطالعات اقتصادی

مطالعات حقوقی

مطالعات انرژی

مطالعات برنامه و بودجه

مشخصات گزارش

شماره مسلسل:

۲۲۰۹۷۸۹-۱

تاریخ انتشار:

۱۳۸۸/۵/۱۷

به نام خدا

اظهار نظر کارشناسی درباره:

«لایحه توسعه ابزارها و نهادهای مالی جدید در راستای تسهیل اجراء»

سیاستهای کلی اصل چهارم (۴۴) قانون اساسی»

مقدمه

یک فوریت این لایحه روز یکشنبه مورخ ۱۳۸۸/۴/۷ به تصویب مجلس شورای اسلامی رسید و برای بررسی بیشتر به کمیسیون اقتصادی ارجاع شد.

این گزارش به ارزیابی نقاط قوت و ضعف لایحه مذکور می‌پردازد و در خاتمه نیز پیشنهادهایی ارائه شده است.

۱. تبیین مفاد و اهداف لایحه

یکی از موارد بسیار مهم لایحه، ایجاد شخصیت حقوقی برای صندوق‌های سرمایه‌گذاری، صندوق‌های زمین و ساختمان و سایر صندوق‌هایی است که در آینده ایجاد می‌شوند. در این لایحه شخصیت حقوقی صندوق‌های سرمایه‌گذاری تعریف شده که بر این اساس، مشکل حقوقی این صندوق‌ها از جمله ثبت نزد اداره ثبت و داشتن دفاتر پلمپ شده، حل می‌شود (مواد ۱ و ۲ لایحه).

در این لایحه مالیات بازار فرابورس مانند بورس اوراق بهادار در نقل و انتقال نیم درصد (۰/۵ درصد) در نظر گرفته شده است که در فروش سهام اعمال می‌شود و خرید، مالیاتی نخواهد داشت (مواد ۴ و ۵ لایحه).

در مورد شرکت‌هایی که در بازار فرابورس پذیرفته شده‌اند طبق لایحه این معافیت‌ها نصف شرکت‌های پذیرفته شده در بورس است، یعنی شرکت‌های دولتی ۵ درصد و شرکت‌های غیردولتی با ۲۰ درصد سهام شناور آزاد ۱۰ درصد معافیت مالیاتی دارند (مواد ۴ و ۵ لایحه).

در مورد شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار، معافیت مالیاتی ۱۰ درصد بوده و درخصوص شرکت‌های غیردولتی و آنهایی که ۲۰ درصد سهام شناور آزاد در تاریخ مجمع دارند، این معافیت ۲ برابر می‌شود، یعنی از ۲۰ درصد معافیت مالیاتی برخوردار می‌شوند.

براساس این لایحه کسانی که گواهی‌های سرمایه‌گذاری در صندوق‌ها را دریافت می‌کنند از پرداخت هرگونه مالیاتی معاف می‌شوند و صرفاً صندوق‌ها در فروش اوراق بهادار خودشان که داخل خود صندوق صورت می‌گیرد، مالیات پرداخت می‌کنند و افرادی که گواهی این صندوق‌ها را خرید و فروش می‌کنند، مالیاتی پرداخت نمی‌کنند، بدین معنا که مالیات مضاعف از معامله‌گران گواهی‌های سرمایه‌گذاری در صندوق‌ها اخذ نمی‌شود (ماده ۳) لایحه.

در صورت تصویب این لایحه در مجلس شورای اسلامی، از کارمزدهای معاملات و تسویه اوراق بهادار و کالا در بورس و بازارهای خارج از بورس هم مالیات بر ارزش افزوده اخذ نمی‌شود (ماده ۶) لایحه.

اگر یک شرکت در یکی از بورس‌های خارج از کشور پذیرفته شده باشد و همزمان در بورس تهران هم حضور داشته باشد از مالیات بر درآمد حاصل از نقل و انتقال در ایران معاف می‌شود (تبصره «۶» ماده ۴) لایحه.

۲. نظر منتقدان لایحه

در این لایحه به توسعه ابزارها و نهادهای مالی جدید اشاره نشده است و اگرچه این لایحه که درخصوص نظام معافیت مالیاتی و انگیزه مالیاتی برای شرکت‌های بورسی و فرابورس است نیز از نیازهای بازار سرمایه محسوب می‌شود اما نمی‌توان این لایحه را تحت عنوان توسعه ابزارها و نهادهای مالی جدید قرار داد.

توسعه ابزارها و نهادهای مالی جدید مستلزم طراحی ابزارهای جدید است که طراحی این ابزارها باید توسط افرادی که در این امر متخصص هستند صورت گیرد که این امر می‌تواند از طریق ایجاد بانک‌های سرمایه‌گذاری مشترک داخلی و خارجی در داخل کشور تحقق یابد. این لایحه یک اتفاق خوشایند برای بازار سرمایه محسوب می‌شود اما باید توجه داشته باشیم که بازار سرمایه ما هم‌اکنون نیازمند توسعه ابزارها و افزایش گردش معاملات است و معامله سهام ۱۰ یا ۱۵ شرکت دولتی در بورس تهران نمی‌تواند به تنهایی نشان‌دهنده توسعه بازار سرمایه باشد.

طبق آخرین آمار ارائه شده بورس تهران به فدراسیون بورس‌های جهانی نسبت چرخه معاملات بر ارزش کل بازار سرمایه نشان از آن دارد که سه سال طول می‌کشد تا کل ارزش بورس یک چرخه کامل را طی کند. این در حالی است که میانگین چرخه نقدینگی در جهان یک سال است و در برخی کشورها نیز این میزان به شش ماه می‌رسد.

اندازه بورس و قرار گرفتن بورس تهران در رأس بورس‌های بین‌المللی به لحاظ ارزش بازار ضروری است؛ اما برای سرمایه‌گذاران اهمیت کمتری دارد و آنچه برای آنان بیشتر حائز اهمیت است بهره‌وری و چرخش نقدینگی و روان بودن معاملات در بورس تهران است. از طرفی نیز لایحه مورد بررسی صرفاً دو قانون بازار اوراق بهادار و قانون مالیات‌های مستقیم را شامل می‌شود که نشان از محدودیت آن دارد و می‌توان این لایحه را با توجه به قوانین مختلف گسترش داده و تکمیل‌تر کرد.

۳. نظر موافقان

در لایحه، سه قسمت مهم شامل «توسعه بازار از طریق ابزارها»، «دادن شخصیت حقوقی به صندوق‌ها» و «تخفیف‌های مالیاتی» در نظر گرفته شده که وجود هرکدام می‌تواند به افزایش جذابیت بازار سرمایه برای سرمایه‌گذاران کمک کند.

تعریف شخصیت حقوقی مستقل برای صندوق‌های سرمایه‌گذاری راه را برای توسعه این صندوق‌ها در بازار سرمایه هموارتر می‌کند. تسهیلات مالیاتی مهمترین بخش این لایحه هستند که علاوه بر ایجاد انگیزه در شرکت‌ها برای ورود به بورس، خلأهای قانونی مالیات در بازار فرابورس را نیز رفع می‌کنند. براساس این لایحه وضعیت مالیات آنها هم همانند شرکت‌های بورسی محاسبه خواهد شد. در مورد اثرگذاری مستقیم مالیات‌های تعریف شده در لایحه بر شرکت‌های بورسی نیز باید عنوان کرد که در این لایحه نرخ تخفیف مالیاتی برای شرکت‌های بورسی از ۱۰ به ۲۰ درصد افزایش می‌یابد به شرط آنکه سهام شناور آزاد شرکتی ۲۰ درصد باشد. انتظار می‌رود با این بخشودگی شرکت‌های بورسی به سمت افزایش درصد سهام شناور آزاد خود در بورس حرکت کنند. افزایش سهام شناور آزاد علاوه بر افزایش درصد این نوع سهام در معاملات بازار، باعث ایجاد عمق بیشتر در بازار و در نهایت افزایش نقدشوندگی سهام می‌شود.

نتیجه‌گیری و پیشنهاد

هرچند این لایحه از لحاظ ایجاد نظام انگیزشی (معافیت‌های مالیاتی) و دادن شخصیت حقوقی به صندوق‌های سرمایه‌گذاری کاملاً مناسب و ضروری است؛ اما بحث توسعه ابزارها و نهادهای مالی جدید مورد غفلت واقع شده است که مورد انتقاد جدی است. از طرفی نیز لایحه مورد بررسی صرفاً دو قانون بازار اوراق بهادار و قانون مالیات‌های مستقیم را شامل می‌شود که نشان از محدودیت آن دارد. در این راستا پیشنهاد می‌شود:

۱. خلأ مربوط به توسعه ابزارها و نهادهای مالی جدید در لایحه از طریق الحاق مواد قانونی مناسب نظیر تعریف اوراق مشارکت رهنی و ... حل شود،

۲. در صورت عمل نشدن به بند «۱» عنوان لایحه تغییر یابد،

۳. با توجه به اینکه ارزیابی دقیق لایحه و اصلاحات اساسی در آن مستلزم انجام مطالعه عمیق‌تر قوانین مختلف است، مناسب است لایحه برای مدت ۲ تا ۶ ماه مسکوت مانده و برای تکمیل آن اقدام شود.